

Kan Sverige återta sin roll som ledande anti-korruptionsland?

Vi är i Sverige brukade vara ledande inom områden som jämställdhet, innovation, digitalisering, miljöarbete och anti-korruption, men nu sladdar vi efter rejält när det gäller anti-korruption. När jag nu slutar som tillfällig antikorrupsionsambassadör på UD kan jag konstatera att Sveriges anseende internationellt sjunkit de senast 5 åren. Transparency International placerade i våras Sverige först på 7:e plats. OECD har för första gången skjutit på nästa granskning av Sverige då vi inte gjort hemläxan. Skarpt läge! OECD är den absolut viktigaste internationella organisationen på anti-korruptionsområdet då granskningsresolutioner inte som i Europarådet och FN antas med konsensus (dvs vi kan vetera de som kritiserar Sverige) utan med formeln konsensus minus en!

Vi är vana vid att ligga före andra länder i ämnen som jag nämnde inledningsvis och våra företag betalar ett pris för att ligga före. Vi har dyrare produkter men har argumenterat att kunden tjänar på det i det långa loppet. Nu passerar omvärlden förbi oss och på antikorrupsionsområdet vill jag främst peka på Norge, Frankrike och UK. De har alla infört strikta regler. Dock verkar både svenska företag och politiker tappat intresset. Är det så att vi numera trivs med att inte vara bäst?

Vid förra valet, när jag var CSR-ambassadör, sade den inkommande regeringen att man skulle bl.a. satsa på komplexa exportmarknader där företag skulle klara sig genom sitt avancerade CSR-arbete. Jag tillät mig protestera då det i komplexa länder, såsom de i Centralasien, vissa länder i Mellanöstern och i Afrika, det helt enkelt inte går att göra helt igenom hederliga affärer. Telias utförsäljning av bolag i Centralasien och Skanskas reträtt från svåra marknader är synbarliga bevis. Kanske kan företag som H&M och IKEA med betydande CSR-avdelningar göra affärer i dessa länder men antalet företag som har de resurserna för CSR-arbete kan räknas på ena handens fingrar.

Jag tror inte att en politiker bara kan ställa upp ett högt mål. Man måste ange trovärdiga sätt hur man når dit samt avsätta resurser. Som tjänsteman har det alltid varit mitt ansvar att peka på lösningar. Jag blev därför glad när alla 7 närvarande partierna på Almedalens anti-korrupsionskonferens i somras, som arrangerades av Transparency International och IMM, ställde sig bakom idén om en nationell handlingsplan mot korruption. En sådan nationell handlingsplan lyfte UK's arbete till en ny högre nivå. Frankrike hade för några år sedan samma situation som Sverige med kritik från OECD. Frankrikes deltagande i internationella anti-korrupsionsorgan var splittrat på 7 ministerier och myndigheter. Genom lagen Sapin II tog man ett jättekliv, införde incitament för företagen att informera om korruptionshändelser (läs strafflindring), avskaffande av kravet om dubbel straffbarhet (som blivit obsolet då korruption mig veterligen är förbjuden i alla länder), obligatorisk visselblåsning i franska företag med mer än 50 anställda osv.

Även om OECDs huvudkritik just nu gäller vår företagsbotslag med låga maximigräns på 10 mkr och undermåliga reglering av juridiska personers ansvar så är det många åtgärder som

måste till för att hantera hela kedjan av förebyggande, upptäckt av brott, internationellt samarbete, straffskalejusteringar etc. Jag inser att vissa reformer av denna typ (som straffnedsättning) kan vara svårsmälta för svensk rättstradition men utan incitament för företagen att samarbeta om informationslämnande får vi finna oss i att fortsatt sjunka i internationell rankning. Det är som i Alice i Underlandet, om man inte rör sig framåt glider man automatiskt bakåt.

Jag har härskrivitt om hur vi begränsar företags muta av utländsk offentlig tjänsteman eftersom det är det som OECDs konvention avser. Det finns massor att göra betr. intern svensk korruption och jag noterar med glädje att SNS, SKL och Göteborgs Universitet samverkar om en stor konferens inom det ämnet i oktober. Det är just därför idén om en nationell handlingsplan är så nödvändig. Stuprörens tid är förbi.

Bengt Johansson

f.d. antikorrupsionsambassadör UD